

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Ivsti Henningii Boehmeri, Icti, Potent. Regi Borvss. A Consil.
Int. Regim. Dvcat. Magdeb. Cancell. Director. Reg. Frideric.
Eivsdemqve Prof. Ivrr. ...**

Böhmer, Justus Henning

Halae Magdebvrgicae, MDCCLXXIII.

VD18 12136018

Cap. IV. De Iuribus Subditorum Vacante Imperio.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-202771

§. XVII. Et denique libertas subditorum in quibuscunque negotiis restricta *r*) est ad salutem reipublicæ, quæ illimitata est in statu naturali.

CAP. IV.

DE IVRIBVS SVBDITORVM
VACANTE IMPERIO.

§. I.

Quo magis iura subditorum, *stante imperio*, intuitu regiminis publici quiescant; ita, *eo vacante*, eo plenius sese exferunt, cum deficiat illud vinculum, *s*) quo antea constringebantur.

§. II.

fas est. Sed in statu *ciuili* defensio quasi in puncto consistit, si iudicis copia deficiat, adeoque eius auxilio vtendum est, si tamen vis e longinquo imminet, & tantum priuata vindicta licita est, si quis aliter se suamque vitam defendere nequit. Porro in statu naturali non tantum *presentem* vim depellere, sed etiam *in futurum* mihi securitatem procurare possum, & ita defensio non censetur finita, si vel maxime vis *præsens* feliciter fracta & depulsa sit; at in statu *ciuili* securitas in futurum non a vindicta priuata, sed a magistratus ope & autoritate est petenda &c. vid. *PV-FENDORFF lib. II. de iure nat. & gent. c. 5. §. 3. seqq.*

r) De hac restrictione aliquoties supra iam actum est, vt non necesse sit, illud denuo hic repetere.

s) Per imperium in vnum vel plures collatum desinunt velle singuli intuitu eorum, quæ ad summa rerum spectant, cum quoad hæc voluntatem suam in principis
volun-

§. II. Non loquor autem de *totali interitu reipublicæ*, 1) quo accidente, nullum civile vinculum

voluntatem contulerunt, prout fufius hætenus dictum est. Vacante imperio res quodammodo cedit ad fua primordia; finguli regulariter, vel qui tanquam proceres fingulos repræfentant, libertatem primæuam quodammodo recipiunt, & ad voluntatem priſtinam redeunt, ex quo neceſſario maior libertas iis competit. Verum cum variis modis vacare poſſit imperium, & præterea non vniformis fit ratio rerumpublicarum, diſtincte de his iuribus ediſſerendum eſt.

- *) Mors ciuitatum oritur ex *diſſolutione vnionis*, quæ *ſpiritum & vitam* earum conſtituit, qua ſublata diſſociata multitudo inde oritur. Quamdiu vinculum quoddam inter homines in ſocietate civili olim coniunctos remanet, tamdiu ciuitas quodammodo durat, licet ſedes antiquas relinquant, vti ex migrationibus variis populorum conſtat. De Heluetiis refert CAESAR lib. I. de bell. gall. c. 5. quod oppida omnia ſua numero ad duodecim, vicos ad quadringentos & reliqua priuata ædificia incenderint, frumentumque omne, præterquam quod ſecum portaturi erant, combuſſerint, vt domum reditiſionis ſpe ſublata paratiores ad omnia pericula ſubeunda eſſent. Hi licet ſedes ſuas reliquerint, co hæſerant tamen ſuo modo, & vinculo quodam civili fuerunt conglutinati. Aſt ſi aratrum ciuitati inducitur, id quod Carthagini contigit, ſi diſpergitur vndique populus, moritur ciuitas, cum vitam ſuam, quæ co hæſit, amittat, & ſic quoque iura ſua ſimul habere deſinat, vt philoſophatur Ictus in l. 21. D. quib. mod. uſufr. amitt. Tale fatum habet reſpublica iudaica ex iuſtiſſimo DEI iudicio, quæ antea tam celeberrima, & ab ipſo Deo ſapienter adornata erat, vt in hunc uſque diem Iudæi diſperſi totum peruagentur orbem.

culum inter conciuēs remanet, & consequenter iura reipublicæ in totum expirant. *u)*

§. III. Quodsi ergo, qui supersunt ex ruinis prioris reipublicæ, in *societatem ciuilem* de nouo consentiant, *uu)* noua inde emergit respublica

hem. Causæ huius mortis ciuitatum sunt variæ, in primis vero ipsa discordia subditorum hic nominanda est, quæ vnionem tollit. Nulla enim domus tam stabilis, nulla ciuitas tam firma, quæ non odiis & dissidiis funditus possit euerri, vt ait CICERO de Harusp. respons.

u) Extincta reipublica, exstingui quoque iura eius necesse est, siue totus populus exstingatur, siue in seruitutem publicam deducatur, vti Iudæis fecit Salmanassar Rex Assyriorum 2 Reg. 17. Vbi Albani a Romanis deficerent, funditus vrbs eorum diruta, & omnes exire iussi & Romam traducti sunt. Sic Roma creuit ex Albæ ruinis, vt ait LIVIUS lib. I. c. 29; ipse autem Albanus populus desit ciuitatem propriam constituere, & propria iura amisit. Capua, postquam in bello cum Hannibale a Romanis esset recuperata, idem fere fatum habuisset, ni consilium mutatum esset. Principes senatus interfesti sunt, & nobiles trecenti alio modo perierunt. De vrbe quoque reliqua consultatio fuit: (sunt verba LIVII lib. XXV. c. 16.) quibusdam delendam consentibus, præualidam, propinquam, inimicam. Cæterum præsens utilitas vicit. Ipsa interim respublica in se destructa fuit, vti addit LIVIUS: Cæterum habitari tantum, tanquam urbem, Capuam, frequenterque placuit: corpus nullum ciuitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse sine consilio publico, sine imperio multitudinem, nullius rei inter se sociam ad consensum inhabilem fore. Præfectum ad iura reddenda ab Roma quotannis missuros.

uu) Rarissime quidem hoc contingit, cum destructa respublica

publi-

publica, a priori in totum diuersa, & ita non antiquo iure, sed eo, quo conglutinata est, gaudet.

§. IV. Diuersa est ratio *vacantis imperii*, vbi *corpus ciuile* non dissociatur, sed præsens imperium tantum exstinguitur, *salua ciuitate. x)*

§. V.

publica populus in seruitutem publicam deduci, exemplo Iudæorum, vel alias dispergi soleat. Interim non desunt exempla, ex ruinis antiquæ reipublicæ natam esse nouam rempublicam. Sic ex ruinis Ilii, ab Achæis capti & funditus deleti, Troianos nouum regnum in Italia condidisse aiunt, si vera est fabula, de qua plenius edisserit DION. HALICARNASS. lib. 1.

x) Inde *interregnum*, in quo non totalis *ἀναξία* deprehenditur, cum status ciuitatis quandam speciem Democratiæ constituat: interim tamen illud pactum, quo se alteri subiecerunt, suamque voluntatem in alterius contulerunt, solutum est, vt tamen, quia inter se adhuc corpus manent, conuenire, & de summis rerum deliberare possint. Bene HORTYVN in Polit. gen. §. 100. n. 8. Manent primæ ante instituta imperia obligationes, quæ & ipsæ vim pacti habent. Manente & populo, vt conueniendi de nouo rege vel alia forma erigenda iure, sic in eo conuentu interim per se negotia publica curandi: tacite enim placuisse populi vniuersi ad modum democratiæ cura censei debet, donec de alia forma expresse conuenerit. Si magistratus interim creatus sit, vti *interreges* apud Romanos erant, donec Rex crearetur, ciuitas magis quidem coheret, sed quia imperium tantum est temporarium, populo nihilominus saluum est ius constituendi nouum imperantem, vti constat de interregno primo Romanorum. Defuncto Romulo interrex creatus est, sed nihilominus patres populo ad concionem tributim & curiatim conuo-

§. V. Vacante ita imperio, status ciuitatis ad *democratiam* y) vergere videtur, vtut pristino imperio extincto imperfecta, laxa & imbecillis vnio, z) quæ inter subditos est, euadat.

§. VI.

conuocato ipsi de reipublica forma consultare permiserunt, utrum regi, an magistratibus annuis reipublica administrationem committere vellent &c. DION. HALICARN. lib. II. Non enim interreges proprio, sed magis vicario iure administrant, iure penes totam rempublicam residente, cui rationibus reddendis obnoxii sunt, nisi forsan interrex antea lege publica generaliter sit constitutus.

y) Antequam imperium vni deferretur expresso vel tacito consensu, vnio quædam inter ipsos, qui ciuitatem constituunt, præcedere debuit, vti lib. 1. c. 2. P. Spec. dictum est, quæ vnio etsi ab initio democratiam haud constituerit, vti contra HUBERVM cit. l. euictum est, interregni tamen tempore, vbi res ad primum statum reduci videtur, aliud dicendum videtur. Ratio differentie hæc est: antequam respublica constituitur, multitudo, ex qua nascitur, sine vlllo inter se imperio est, & in statu naturali vivit: vbi autem semel in rempublicam transiit, & imperium præ statu naturali voluit, perfectius inter se conglutinata est, nec, vacante forsan imperio, dissociari animum habere videtur, quin potius cum ab initio rempublicam constituit, in statu civili perseveratura credi debet: inde, præsentem imperio extincto, summa potestas, quæ semel placuit, ad populum, vel qui illum repræsentant, redit, & ita manet reipublicæ ratio, siue ad democratiam, vt in primo casu, siue ad aristocratiam, vt in altero, redeat.

z) Hoc tunc contingit, quando ad vniuersum populum summa rerum redit, & quidem ideo, quia Democratia per se satis turbida & inuta est, nisi pactis per-

Behmeri I. P. vniu.

Rr

spicuis

§. VI. Et ita in potestate populi est, imperium cuicunque deferendi, vel formam imperii immutandi. a)

§. VII. Hinc populus non obstringitur *testamento* defuncti, quo successor declaratus est, quod sicuti per se inter gentes effectum iuris

spicuis suo modo temperata fuerit, quæ hoc casu deferre solent. Vnde tot mala interregnum nascuntur, ut fere crederes, in statum naturalem rempublicam rediisse, seu diuturnum Germaniæ interregnum docet.

a) Romulo extincto, patres populo ad concionem tributam & curiatim convocato, ipsi de reipublicæ forma consultare permiserunt, utrum regi, an magistratibus annuis reipublicæ administrationem vellet committere, ut refert DION. HALICARNASS. lib. II. Perinde autem est, siue totus populus de eo deliberet, & aliquid certi constituat, siue negotium certis personis committat, cum ita ex harum institutis & facto obligentur, quemadmodum fecisse legitur populus R. cit. I. Populus tamen, ait DIONYSIUS, eam optionem sibi non vindicavit, sed eius rei cognitionem ad senatum reiecit, libenter admissurus, utrum reipublicæ administrandæ genus illi approbassent, & in eo acquiescerent. Illis vero omnibus visum est regem creare &c. Similis deliberatio instituta fuisse legitur apud eundem lib. IV. regibus eiektis, quo ipso imperium vacare incipiebat. Primo disputatum fuit de iure indicendi comitia. Hoc Brutus tanquam tribunus Celerum sibi vindicavit. Deinde deliberatum est, quisnam magistratus post exactos reges urbis imperium sit habiturus, & quæ sit futura forma reipublicæ. Tandem placuit consilium de tradendo duobus viris imperio, & quidem temporario, quod deinceps ab uniuerso populo approbatum est.

b) Car-

iuris b) non haber: ita multo minus valere
potest

b) Cardinalis quæstio est: an testandi facultas tantum sit ex iure positivo, an vero etiam ex iure naturali? Si illud asserimus, testamenta inter gentes, quæ solo reguntur iure naturæ, effectum nullum habent, cum ad quod quis ius nullum habuit, effectum iuris producere non possit: Si vero hoc defendimus, etiam testamenta principum vigorem obtinebunt. Cum vero b. COCCIVS *diff. de testam. princ.* & ill. THOMASIVS *diff. de orig. success. testam.*, in hac iuris naturæ disciplina facile principes, satis iam demonstrarunt, testamenti factionem, seu ius testamenti ordinandi non esse ex iure naturæ, sed ex iure iure positivo, thesin hanc pluribus exornare nolo. Res huc redit: testamentum est dispositio vnius solitaria, ergo iure naturæ adhuc imperfecta & inualida, cum hoc iure ius perfectum in alterum transferri demum possit *utriusque consensu concurrente*; cum ideo actus reuocari & impugnari non possit, quia alter dispositionem seu promissum accepit, ex qua acceptione ius perfectum natum est. Porro dominium hoc natura sua infert, vt, quamdiu vivit dominus, ius suum in alterum transferre possit: at vero, vt quis dominium in alterum transferat eo tempore, quo nullum ius amplius habet, ratio iuris non patitur. Morte ius omne expirat. Testamentum autem non tribuit ius vivente domino, sed eo demum tempore, quo nullum ius habet. Neque obstat, quod ex antecedente voluntate tribuat ius, nam voluntas hæc antecedens confertur in id tempus, quo nullum ius amplius habet, nec transferre potest. Possumus antecedenter aliquid velle, modo voluntas durare possit. Quod antecederet volumus, tunc effectum habet, si eo tempore, quo effectus sese exferere debet, adhuc ius habemus. Nemo rem suam in eum casum, quo sua non sit,

Rr 2

pro

potest in præiudicium populi. c)

§. VIII. Quod etiam dicendum est, si vel maxime *facultas alienandi* ipsi comperat, sub qua *testamenti factio* non comprehenditur. d)

§. IX.

promittere potest. Dubia reliqua resoluuntur in alleg. differt. Exempla testamentorum imperantium non deficiunt, sed hæc ius nec faciunt, nec arguunt. Fluit exinde, principes imperii nostri secundum solennia iuris R. testamenta condere debere. Id omnes concedunt, quod habeant ius testamenta condendi; si hoc, illud non ex iure natura habere possunt, sed ex *positivo*, quale est Romanum. Ergo secundum præscriptum legis positivæ testamenta quoque condere debent.

c) Voluntas imperantis est quidem voluntas reipublicæ, sed quamdiu velle potest, ut & de rebus rempublicam concernentibus. Post mortem velle amplius nequit, & consequenter subditos obligare ad successorem nominatum recipiendum. Tale testamentum in effectu nihil aliud est, quam nuda *commendatio*, quæ necessitatem non infert, sed *populi consensum* desiderat, ut effectum iuris consequatur. Vnde quæ testamenta inter gentes valere, vel ex *approbatione* reipublicæ seu populi, vel ex accedente *coactione*, cui resisti non potuit, effectum sortita sunt.

d) Id quidem GROTIUS de I. B. & P. lib. II. c. 6. §. ult. asserit, sed invita ratione iuris. Alienatio est translatio iuris in alterum acceptantem, quæ hic deficit. Dum testamentum condit, nihil in alium transfert, nec post mortem transfert, cum velle amplius non possit, nec *ius transferendi* eo tempore amplius habeat. Vbi potuit transferre, noluit; ubi non potuit, ibi voluit; ergo frustra disposuit. Quando itaque imperans moritur, non alienato imperio, populus suæ potestatis fit, & pro lubitu sibi imperantem eligere potest.

e) Su-

§. IX. Quin si imperans imperium, se vi-
uente, in alterum transferret, imperium va-
care credendum est, cum talis translatio sit
nulla. e)

§. X.

e) Supra lib. I. c. III. §. 32. euictum est, sub imperio haud
comprehendi *ius alienandi*, & consequenter imperan-
tes id habere *ordinarie* non possunt. Actus autem,
qui *facultate agendi* destitutus, est ipso iure nullus,
& subditi hoc ipso a vinculo obsequii liberati sunt.
Non ei, in quem alienatio facta, obligantur ad obe-
dientiam, quia voluntatem suam ei haud submiserunt,
absque qua submissione subiectio nulla oritur: nec
amplius priori suo imperanti obligantur, qui *alie-
nando* vinculum remisit, subditosque a se dimisit,
quo ipso fit, vt per indirectum sui iuris fiant. Equi-
dem contingere potest, vt alienatio subsistat, quod
subditi resistere & suo iure vti non possint; sed ita
fere eodem modo ad obedientiam obligantur, quo
hi, qui bello subiugantur, qui iidem coacti *volun-
tatem* submittere debent. vid. HOVTVYN. in *poliz.
gen.* §. 98. Proinde ad validitatem alienationis ne-
cessarius est subditorum consensus, quippe de quo-
rum praeiudicio agitur, quique sui iuris sunt liber-
tatemque consequuntur familia regnatrice extincta.
Ceterum non idem dicendum est, vbi subditi nun-
quam ad libertatem redire queunt, sed, vacante im-
perio, ad dominum fendi imperium redit: hoc casu
sufficit illius consensus, ad quem respublica, vacan-
te imperio, redire potest, insuper habito populi con-
sensu. Hæc ratio facit, vt status imperii nostri, con-
sensu Imperatoris accedente, alienare prouincias pos-
sint, cum, extincta familia, territoria ad Imperato-
rem deuoluantur, nec subditi sui iuris fiant, & ita
his per alienationem nullum praeiudicium inferatur.

Rr 3

f) Hoc

§. X. Nisi (I.) populus imperanti facultatem alienandi dedisset, vel *expresse* vel *tacite*, f) aut conditio imperii g) id ita postulet,

§. XI. Vel (II.) imperium familiae certae delatum fuerit. Sic enim, quod ab antecessore nulliter alienatum est, a successoribus h) recte reuocatur.

§. XII. Vacat autem principaliter imperium (I.) *per mortem imperantis*, ad cuius personam imperium restrictum fuit, id quod etiam in dubio

f) Hoc tunc censetur factum, si praeter imperium in se, etiam proprietatem rerum suarum in eum contulerunt, ut fecerunt Aegyptii, tempore annonae, admodum Aegyptum prementis. IOSEPHVS enim Pharaoni omnes agros subditorum coemit, quo factum, ut omnis terra Aegypti in proprietatem Regis redacta fuerit, ipsi vero subditi facti fuerint harum terrarum coloni. Gen. XLVII. Utut itaque alias in ipso imperio non contineatur alienatio, in rerum proprietate tamen comprehenditur.

g) Si bello acquisitum sit imperium & ita inuitis subditis, alienari posse facilius crediderim. De *berili* id etiam affirmant, quod tamen dubium est, cum ex libero consensu constituatur, id quod praxis regnorum herilium affirmat.

h) Hoc casu populus alienatus sui iuris non fit, cum ius imperii successoribus quaesitum sit, imo etsi vel maxime colla ei, in quem alienantur, submittere non teneantur, & hactenus sui iuris fiant, successoribus tamen suam obedientiam subtrahere non possunt, cum regnatrici familiae se semel submiserint, quo ipso omnibus, qui sunt de familia, ius regni quaesitum est.

*) Id

dubio præsumi debet. *) Hoc casu ipsa collatio imperii in alium fit per *electionem* populi, i) vel cui hanc commisit. k)

§. XIII.

*) Id supra iam euictum est, p. 224. seq. lit. z.

i) Cum enim populus sui iuris factus & a priori vineulo liberatus sit, voluntatem suam cuiusque libere submittit. Ergo consensu eius opus, qui per *electionem* explicatur. Non autem *singulorum* consensum requirit ratio naturalis, sed *maioris partis*, ut in *democratias* fieri solet. Ante respublicas constitutas singulorum consensum requiri, facile concesserim, cum nemo alterius consensu adstringatur, ut in societatem civilem eat, vid. P. II. lib. I. c. 2. §. 2. seqq. p. 159. At ubi semel in ciuitatem abierunt, vacante imperio, vel potius *sede*, democratia quædam oritur, uti supra §. V. dictum est, in qua, quæ expediuntur, consensu *maioris partis* expediuntur. Maior pars iudicari debet ex *præsentibus*, qui absentes obligant, quibus imputatur, quod non comparuerint. Electio ipsa libera est, nisi *primordialiter* certo pacto determinata fuerit, veluti *ratione gentis, religionis &c.* quod tamen pactum intelligi debet sub clausula: *rebus sic stantibus*. Quid enim si populus extranea sacra receperit? salus publica, quæ suprema lex est, postulat, ut sacris suis addictum imperantem eligat. Cessante omni pacto vel lege fundamentali, extraneum etiam eligere potest. Post Romuli discessum, electores iudicarunt, *quærendum aliquem extraneum, & neutrarum partium fautorem, ve hoc potissimum modo omnis seditionis materia tolleretur, eumque regem creandum.* DION. HALICARNASS. lib. II. Sic nulla lex imperii adest, quæ electionem imperatoris ad Germanum adstringeret.

k) Romulo extincto, populus optionem sibi non vindicauit, sed eius rei cognitionem ad senatum reiecit,

Rr 4

DION.

DION. HALICARNASS. lib. II. *Post Anci Marcii mortem senatus denuo, cum populus ipsi permisisset, ut, quam vellet, ciuitatis formam constitueret, in eadem manere statuit, & interreges creauit. Illi vero, conuocata multitudine ad comitia, regem elegerunt L. Tarquinium.* IDEM lib. III. *Permisit ergo populus senatui facultatem & de forma imperii cognoscendi, & eligendi imperantem.* Sola electione commissa, non potuissent simul de forma decernere, cum commissio nihil ulterius tribuat, quam quod commissum est. Potest quoque ius eligendi perpetuo in quosdam transferri, vti in Archi-Officiales imperii nostri factum est, quo ipso populus arbitrium circa electionem a se abdicauit. Cessante hoc pacto ius eligendi nemo suo iure sibi vindicare potest. Insulsa fuit IOANNIS XXII. constitutio, qua sibi electionem Imperatoris vindicauit. *In nostram; ait, & fratrum nostrorum deductum est notitiam, quod, licet de iure sit liquidum & ab olim fuerit inconcussa seruatum, quod, vacante imperio, sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, cum in illo ad secularem iudicem nequeat haberi recursus, ad summum pontificem, cui in persona beati Petri TERRENI simul & COELESTIS IMPERII iura Deus ipse commisit, imperii praedicti iurisdictio, regimen & dispositio deuoluuntur, & ea ipse (durante ipsius vacatione imperii) per se vel alium seu alios exercuisse noscitur in imperio memorato.* vid. c. vn. ne sede vac. in extrau. Ioh. XXII. Ita philosophari, est cum ratione insanire, & quia tot falsa, tot erronea in paucis hisce verbis continentur, non mirandum, quod haec philosophia nullibi locum inuenire potuerit. Lædit illa omnium imperantium iura independentia, facitque Reges ipsos Pontificis ministros, vicarios vel procuratores. Similis philosophia rationi omni contraria fuit illius Monachi, cuius supra p. 593. mentio facta, quamque pictura ibidem exsculpta expressit hoc versiculo:

Rex ego sum regum, lex est mea maxima legum,

Te

§. XIII. Quæ commissio non tantum *expressa* declaratione fieri potest, sed etiam *tacita*, concurrente *obseruantia diuturna*, & eorum *acquiescentia*, 1) qui alias ad electionem concurrere-

Te facio Regem &c. Olim non erat sic. Olim Potifices profitebantur, se constitui & confirmari ab Imperatoribus, quibus etiam rationem reddere debebant, si querelæ contra eos essent motæ, uti historiæ docent.

- 1) Iura etiam tacite remitti possunt per non-usum & intermissionem, accedente diuturnitate temporis, quæ maximum in moralibus robur habet. Olim in electionibus Imperatorum suo modo concurrebant omnes Principes, voto primario Electoribus, *et ceterorum* sic dictis, concessio. Solebant Principes reliqui nominare solenniter candidatum imperio præficiendum, quam nominationem *prætaxationem* appellabant: subsequen-
batur deinceps solennis electio, Archiepiscopalibus competens. Ita enim ALBERTVS Stadenſis in Chronico ad ann. 1240: Papa Gregorius, insolentias imperatoris contra ecclesiam metuens, principes super electione alterius sollicitauit, sed nihil profecit: quia quidam principum ei rescripserunt, non esse sui iuris imperatorem substituere, sed tantum electum a principibus coronare. Electio enim ad illos dignoscitur pertinere. Et prætaxatione principum & consensu eligunt imperatorem Treuirenſis, Moguntinus & Colonienſis. Palatinus eligit, quia dapifer est, Dux Saxonie, quia Mareſcalcus, & Marggrauus de Brandenburg, quia Camerarius. Clarius rem totam adumbrat WELBERTVS Capellanus CONRADI III., adductus a GEWOLDO de Septemuiratu c. VI. ubi ita: Martino Henrico rege, multi principes ex toto regno congregati sunt in Moguntinenſi vrbe, ubi de electione noui regis magnus erat tractatus. Inizio in magna

Rr 5 curia

currere olim poterant, qui ita in posterum a iure eligendi excluduntur, cum ad iura remissa haud detur regressus.

§. XIV. Modus eligendi specialis *iure publico particulari* determinatur, nec huc spectat, quo etiam *qualitates personae eligendae* m) circumscribi solent.

§. XV.

curia collecti erant omnes, qui ibi fuerunt seculares ac spirituales principes, quorum plerique nude & simpliciter nominabant, quem optabant per alios eligi, & tamen ipsi non eligeant, quia non habebant voces suffragiorum realium. Cum igitur nominauerunt Lutherarium, dixerunt, huic promti sumus obedire, si vos eum inthronizabitis in regnum, vestris annuentibus votis & beneplacito nulla discordia erit. Pauci enim spirituales & temporales primates, examinantes personam Lutherarii & bellicosa facta & merita erga Christi seruos & vniuersam ecclesiam, eum votiuè elegerunt &c. Vtut vero ex his satis appareat, suo modo omnes principes electionibus imperatorum interfuisse, postea tamen pederentim electio tota in vniuersum ad electores deuoluta est, omni deinceps praerogatione, nominatione, & assensu cessante, quae remissio nulla expressa declaratione facta legitur, sed ipsa intermissione & non-vsu stabilita & patientia diuturna confirmata est.

n) Veluti vtrum ex certa familia electio fieri debeat? qua aetate, quibus moribus & virtutibus eligendus praeditus esse debeat? an extraneus admitti possit? Sane iure publico Iudaico contrarium cautum legitur, quo Deus statuit, ne populus Israel aliunde sibi regem eligere possit, quam ex fratribus suis, i. e. gente Hebraea, Deut. I. 7. Ius publicum vniuersale nihil aliud requirit, quam vt talis eligatur, qui huic rei sufficere possit.

n) In

§. XV. Sicuti vero in electione populus vel qui hunc repræsentant, libere consentiunt in delationem imperii, seque electo ex pacto submittunt; ita eodem pacto certas *conditiones* ei præscribere, *n*) & sub illis demum ei imperium deferre possunt, ad quas seruandas iure naturæ obligatur.

§. XVI. Circa quas *conditiones* & *pacta* si dubium in interpretando occurrat, interpretatio non populo, sed imperanti indulgenda videtur, saltem per indirectum. *o*)

§. XVII.

a) In omni electione duo concurrunt: (1.) *designatio* personæ, (2.) *delatio* imperii personæ designatæ, & ab eo subsequuta *acceptatio*. Hæc *delatio* & *acceptio* nihil aliud est, quam pactum, seu duorum in idem placitum consensus. Quodcumque autem pure alicui deferri, & sub conditione potest. Neque obstat, quod populus imperanti nullas leges præscribere valeat, vt superiori, vt domino: nam quando populus sub certis conditionibus alicui defert imperium, nondum imperans est, cum pari paciscitur: acceptione autem facta, & conditionibus assensu confirmatis, ex postfacto imperium adipiscitur, nec propter imperium acceptum nexu antea conciliato soluitur, id quod Hobbes voluisse videtur, eo quod imperans populo obligari non possit, nam id quidem *lib. I. c. 5.* satis profigaturum est.

o) Noui, grauissimas dubitandi rationes non deesse, quibus populo interpretatio concedenda videtur. Quid enim? nonne populus conditiones concepit, præscripsit, composuit? quilibet vero est verborum suorum interpret. Imperans simpliciter in verba concepta iurare coactus est, cum alia ratione imperium suscipere haud
potue-

§. XVII. Vbi vero imperium non *certe persone*, sed *toti familie* primi imperantis, collatum est, p) morte imperantis non vacat imperium, sed *successioni* locus, adeoque populus ad libertatem non redit.

§. XVIII.

potuerit. Sed salua res est. Populus imperanti delatit imperium summum in se: quicquid ergo non clarissimo pacto exceptit, id libere imperans agere potest. In conditionibus suam peculiarem quæsiuit vtilitatem, & ita, si verba sint dubia & obscura, contra se interpretationem admittere & pati debet, in cuius potestate fuit, clarius loqui. Semper enim interpretatio contra eum facienda, qui clarius loqui debuisset, qualis est ille, qui peculiarem & extraordinariam quæsiuit sibi vtilitatem. Hæc regula non est iuris Romani inuentum: fundata est in ipsa ratione naturali. Dum itaque in dubio contra populum interpretatio facienda, per indirectum inde euenit, vt interpretatio imperantis præualere debeat.

- p) Successio a populi voluntate *expressa* vel *tacita* dependet in *libera imperii delatione*, quia, cum imperantem sibi constituit, designare etiam potest, vtrum tantum eius *personæ*, an *integræ familie* imperium deferatur? In *Theocratia iudaica* quidem ex Dei arbitrio hoc vni- ce dependebat, cum Deus Iudæis ab initio quoque regem daret, & successionem deum in Davide stabili- ret, quocirca ex populi consensu hæc successio non de- pendebat, vti in aliis rebus publicis voluntate populi constitutis. Hæc ratione *electiua* imperia in successiua mutari possunt, si populus *ipso facto* consentiat in suc- cessionem, liberos imperantis sine noua electione spon- te admittat, & ita successionem locum relinquat. Quæ *iure belli* acquiruntur imperia, non ita dependent ex voluntate populi, quam quæ ab initio libera voluntate delata

§. XVIII. Ratio succedendi iure naturali non est determinata, q) & proinde ex *voluntate populi expressa* vel *presumpta* r) diiudicanda, quatenus libera voluntate imperium familiæ delatum est: si bello subactus populus in imperium

delata fuere. Vnde fit plerumque, ut victor ius successionis constituat, adornetque, & populus subactus sicuti in imperium, ita quoque in hanc conditionem imperandi consentire debeat.

q) Quæ rationes adducuntur pro successione ex iure naturæ adornanda, magis *suasoria* sunt, quam *præceptiva*, & plerumque tantum ostendunt, quid expediat & decorum sit in successione, non quid necessario fieri debeat. Et hoc eo magis in successione hæc, de qua quæritur, admitti debet, ubi simulabilitas singularis in successore adesse debet. Vtut itaque ex moribus gentium successio ad liberos deuoluatur, non tamen desunt rationes, quæ quandoque suadere possunt, ut potius fratri defuncti, quam eius filio deferatur imperium, si forsan hic infans sit, frater vero ad imperandum aptissimus. Hoc casu æque prægnantes & suasoria rationes adsunt pro fratre quam filio defuncti: utrobique dubitandi rationes occurrunt, quæ ratione iuris adæquata vix dissolui possunt. Ergo aliunde tales quæstiones discutiendæ sunt.

r) Raro contingere solet, ut lege fundamentali expressa populus in delatione imperii successionis rationem determinet, ergo plerumque recurrendum ad voluntatem præsumtam, quæ ex *natura ipsius imperii delati* potissimum desumi debet, cum tales censeatur voluisse successores esse, qui apti ad imperium sunt. Qualem habilem enim populus in primo imperante prælegit, talem in posteris quoque respexisse videtur, quod in seqq. specialius demonstrandum erit.

s) Popu.

rium consentire debuit, ordo succedendi potius ex *arbitrio victoris* dependet. s)

§. XIX. Et quidem quod *presumptam voluntatem populi* attrinet, credendum merito est, illam talem in delatione imperii fuisse, vt (I.) successio futura se haberet secundum *mores gentium vniuersales*, t) & ita successio ad liberos aliosque proximiores deuolueretur.

§. XX.

s) Populi arbitrium vel ideo hic attendi nequit, quia victoris est, legem victis praescribere, non a victis accipere. Hæc fuit philosophia ARIOVISTI apud CAESAREM lib. I. de bello Gall. c. 36. n. 1. asserentis: *ius esse belli, vt qui vicissent, iis, quos vicissent, quemadmodum vellent, imperarent: idem populum R. victis non ad alterius praescriptum, sed ad suum arbitrium imperare consueisse. Si ipse populo R. non praescriberet, quemadmodum iure suo vteretur; non oportere se a populo R. in suo iure impediri. Et licet vel maxime in imperio, bello acquisito, consensus populi deuicti excludi nequeat: (quamdiu enim dissentiant, resistuntque, hostes, non subditi sunt:) consensus tamen talis vltima necessitate extoritur est, & hic ius & potestas victoris præualeat.*

t) Dum *modum ordinemue* succedendi populus non determinauit, nihil noui constituere, sed se accommodare voluisse videtur ad mores aliarum rerumpublicarum communes. Sunt homines ita comparati, vt exempla & mores aliorum facilius imitentur, quam contrarios ritus assumant, maxime si aliorum exempla autoritate grauissima præfulgeant. Primis imperantibus, vipote qui per vim sibi alios subiecerunt, hoc semper vniue curæ cordique fuit, vt imperium in sua familia stabili- rent, & in perpetuum ad posteritatem suam deriuarent. Sicut enim ex ambitione & imperii cupiditate alios sibi

§. XX. Cum vero in successione agnatorum mores gentium varient, adeoque sæpissime controuersia inter plures ex regia familia de
successione

sibi subiecerunt, ita ex eadem ambitione, gloria sibi esse duxerunt, si imperium ad posteros suos deuolueretur. Certe, ait CICERO *pro Archia poeta in f.*, characterem ambitiosorum hominum & qui gloria imperii ducuntur, depingens, *si nihil animus præsentiret in posterum, & si, quibus regionibus vita spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas: nec tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigilisque augetur, neque toties de vita ipsa dimicaret: nunc insidet quædam in optimo quoque virtus (ambitio), quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, atque admonet, non cum vita tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adequandam.* Non itaque aliud medium fuit, immortalitatem nominis & imperii sui indipisci, quam ut illud ad liberos suos deuoluerent. Crediderunt enim gentiles, utpote qui ambitionem & gloriæ cupiditatem in virtutum classem collocarunt, idcirco nos filios filiasque concipere atque edere, ut ex prole eorum earumque diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus, ut philosophatur CALLISTRATVS in l. 220. §. 3. de V. S. Et inde factum est, ut prima imperia mox ad liberos ceterosque posteros deuoluta fuerint, indeque gentium plerarumque communis obseruantia originem traxerit, ut in successione liberorum ante omnia haberetur ratio. Hoc more communi semel introducto, nihil convenientius est, quam ut credamus, populum in delatione imperii successiui idem voluisse obseruare, quod aliæ respublicæ, penes quas est successio, obseruare solent. Ex eadem ratione quoque reliquorum agnatorum successio adornanda, si forsan liberi desint, & quia

com-

successione incidere possint, populi est, *u*) hanc litem decidere, nisi alter litigantium iam imperium

communi praxi gentium proximiores, puta fratres alique imperia sibi vindicauerint, inde ad morem quoque hunc deferentes imperia successiva se accommodare voluisse credi debent.

- u*) Paradoxa hæc sententia videtur, indeque a plerisque negatur. HVBERTVS de iure ciuit. lib. I. sect. 7. c. 7. §. 52. arbitratur, controuersia huius non alium esse iudicem quam ferrum. Deinceps §. seq. pergit: *Populus enim, quamdiu stirps familia regnatricis superest, omni iurisdictione manet exutus*, quibus verbis iudicium populi negat. Addi posset, si iudicium hoc casu populo indulgeretur, redire rem ad electionem, quæ tamen populo minime competit, quamdiu successionem adhuc locus esse potest. Enim vero ante omnia notandum, sermonem hic esse (I.) de regno libera voluntate populi delato, vt per successionem in familia regnatrice subsisteret: (II.) de casu, ubi neuter litigantium in possessione est, sed vterque tantum de iure contendit. Hoc casu neuter litigantium imperium exercet, sed de eo adhuc contendit; neutri actualiter populus subiectus est, sed subiectio in lite est; ergo quamdiu lis de successionem superest, neuterque ad possessionem admissus a populo fuit, populus interim ad libertatem redit, & ita de hac lite eo facilius iudicare potest. Accedit, quod decisio huius controuersia ex *presunta voluntate populi* desumenda sit, de qua nemo rectius, quam ipse populus iudicare potest. Et si populi, vel eorum, qui populum representant, quales sunt *proceres* aut *status regni*, iudicium declinamus aut reuicimus, nullum superest iudicium, & ita vi armisque agendum est: quæ sententia statui ciuili admodum inimica existit. Neque vero ita electionem sibi arrogat populus, cui renunciauit; cum non eligat, sed vnice inter litigantes ius dicat. Si electionem affectaret,

perium occupauerit, subditosque in verba sua iurare coegerit, quia ita ob possessionem imperii subditi ad obedientiam obligantur, nec de *iure imperantis* iudicare possunt. x)

§. XXI.

ret, posset neutri imperium adiudicare, & plane extraneum eligere, id quod fieri nequit. Neque denique obstat, quod populo nullum imperium, nulla iurisdictio competat, quamdiu ex gente regnatrice aliquis superest; nam hoc concedo in casu successionis *certaine & indubie*; sed si de ea non constat, si dubia sit, neuterque litigantium possideat, *ex accidente* evenit, ut populus *interim* liber, sui iuris fiat, donec certum successorem constituerit. Non adeo dissentire GROTIUS lib. II. c. 7. §. 27. in f. videtur; ut enim eandem negandi rationem, qua HUBERVS vitur, alleget, statim tamen subiungit: *attamen si de primæva populi voluntate quæstio incidat, non abs re erit, populum qui nunc est, quique idem cum eo, qui olim fuit, censetur, suum super ea re sensum exprimere, qui sequendus erit.* At vero cum semper in huiusmodi quæstionibus de *primæva voluntate* quæstio incidat, semper quoque voluntas populi inquirenda erit. Atque hoc eo magis dicendum, quando lege fundamentali id ipsum disferis verbis cautum est, ex quo fundamento summum tribunal Noui Castri sententiam de successionem controuersa tulit, illamque Augustissimo regi nostro *iure optimo* adiudicauit.

x) Hic quoque valere debet illud: *beati possidentes.* Eo ipso, quo imperium non vacat, quo ab aliquo possidetur, subditi *per indirectum* iudicium de hac causa amittunt, cum, postquam semel voluntatem suam ei submiserint, de *iure* eius iudicare amplius nequeant. Si possessio adhuc vacua est, nemini interim subsunt, & iudicium ita formare possunt, cum adhuc quodammodo *Bieberi I. P. viii.* Ss dam-

§. XXI. Regi autem adhuc regnanti, si post fata eius lites immineant, nullum de successione iudicium esse recte asserit GROTIUS, y) nisi primus acquirens sit, qui *iure victoriae* regnum possidet; quippe qui de futura successione leges posteris praescribere potest.

§. XXII. Id quoque (II.) praesumitur voluisse, ut eo modo imperium in posteros deuoluatur, quo in primum, a populo electum, collatum est, z) cum successio sit continua-

tio

dammodo pares, saltem non *inferiores* videantur: illa occupata, inferiores sunt; iam autem inferiorum de *iure superioris* non datur iudicium.

y) Lib. II. c. 7. §. 27, ubi hanc rationem addit, quod *successio imperii non sit sub iure imperii*, quippe quod se refert ad subditos eorumque actiones, post fata autem se non extendit. Sic cum HENRICVS Lusitaniae Rex, quod spe prolis destitueretur, & lites de futura successione essent metuendae, rogaretur, ut successorem designaret, isque Antonium fratris sui illegitimum filium nominaret, asserens eundem legitimum esse, iudicium tamen effectu caruit, cum huic non tantum Rex Hispaniae PHILIPPVS II. contradiceret, sed ipse Henricus tandem a proposito desisteret, quod videret, iudicium hoc inane futurum esse. THUANVS lib. LXV.

z) Ratio connexionis hae est, quia voluntas praesumpta ex ipsis factis & actionibus concludi debet. Quales fuerunt actiones populi eo tempore, quo delatum est vni imperium, talis censetur quoque voluntas fuisse, ut scilicet in perpetuum in successione idem observaretur, quod observauit in prima electione. Voluntatem enim non tantum verbis, sed re ipsa declarari posse, ex moralibus satis constat.

a) Cum

rio iuris ab initio delati. Et ita inde concludo, voluisse populum, vt imperium esset indiuiduum, a) nec in plures, sed in *vnun* deuolueretur. b)

§. XXIII. Quomodo vero is *vnus*, qui tantum succedit, comparatus esse debeat, rursus voluntas præsūpta populi indicabit. Hæc autem talis videtur fuisse, vt primogenitus, c) & quidem qui sanguinem ab acquirente tra-

a) Cum *vni* delatum sit, non pluribus coniunctim, cum *vni indiuiduo nexu* commissum sit imperium, hæc voluntas præsūpta inde elicitur, quod in perpetuum quoque idem in successione observari debeat. Est hæc voluntas præsūpta *lex fundamentalis imperii*, ad quam in his controuersis recurrendum. Accedit, quod populus id omnino noluisse præsūmendus sit, ex quo vires imperii debilitantur, securitas reipublicæ hostibus externis exponitur, & illi dissociantur, qui in vnum corpus ciuile transire, id quod ex diuisione imperiorum necessario sequitur. Quilibet & sic etiam populus magis conseruationem suam, quam periculum interitus intendit.

b) Quando *regnum* alicui defertur, ex vi vocis per se fuit, *vnus* esse debere imperium. In genere si *vnus* eligitur, *Monarchiam*, non *Dyarchiam*, praelegisse populus præsūmitur, & hoc quidem eo magis, quia ex plurium regimine, *pro indiuiso* suscepto, infinita incommoda oriuntur, quæ expeditionem publicorum negotiorum remorantur, ne dicam in totum impediunt. Qualem itaque formam ab initio constituit, dum vnum eligeret, talem quoque in successoribus obseruandam esse voluisse videtur.

c) Ex ipsa delatione imperii hætenus deductum est,
§ 2 quod

quod imperium debeat esse *indivium*, & ad *unum*, non plures deuolui. Quodsi itaque imperans plures liberos relinquit, *vnus* tantum ex iis imperio præesse potest, non omnes. Cum autem omnes æque liberi sint primi acquirentis, itidem ex voluntate populi æstimandum, quem ex pluribus præferre voluerit. Iam vero pro *primogenito* sequentes rationes militant: (I.) quod ante omnes fratres ius succedendi ex ipso ordine natiuitatis consecutus fuerit, cum statim in ipso momento natiuitatis ipsi ius quæsitum fuerit ad successionem, antequam reliqui nascerentur. (II.) Quod moribus plerarumque gentium, penes quas imperia indiuidua fuere, primogenitis hæc prærogatiua data fuerit, ut reliquos fratres in successione excluderent. Cum itaque populus aliam succedendi viam non elegit, ad communem succedendi morem in dubio se accommodasse videtur, qui in ceteris rebus publicis obtinet. Sic CYRVS in extrema oratione, quam apud XENOPHONTEN lib. VIII. *Cyropæd.* p. m. 235. ad liberos suos habuit, eundem fere in modum philosophatus est, aiens: Complector equidem, filii, pari vtrumque vestrum beneuolentia: verum & consilio prouidere & ducis officio fungi, quacunque in re usus & tempus postulet, eum iubeo, qui natu maior est, & usum rerum maiorem de consentanea quadam ratione habet. Equidem ut ab hac mea vestraque patria sum institutus, natu maioribus non modo fratribus, sed ciuibus etiam, de via, sedibus, dicendi loco cedendum esse: sic & ipse, filii, ab initio vos institui, ut natu maioribus honorem principem deferatis, & vicissim minoribus honore præeatis. Quamobrem ita, quæ a me dicuntur, accipite, ut qui tum prisca, tum moribus recepta atque etiam legibus consentanea proferam &c. Hoc intuitu quoque primogenitura apud HERODOTVM lib. VII. pr. vocatur ætatis priuilegium, ius gentium & vniuersorum hominum. Similiter ad hoc ætatis priuilegium prouocat Perseus apud LIVIVM lib. XL. c. 9. aiens: regnare vtrique vis: huic spei

trahit, d) tantum succedat.

§. XXIV.

spei tuæ obstat ætas mea, obstat gentium ius, obstat vetustus Macedonia mos. Sic etiam IUSTINVS lib. XVI. de Ptolomæo Aegypti Rege ait, quod contra ius gentium minime natus ex filiis ante infirmitatem, ex qua mortuus est, regnum tradiderit. (III.) Cum omnes fratres sint æquales, & tamen aliqua prærogatiua inter eos obseruanda sit in successione, non potest alia, quam quæ a natura ipsa seu ordine nascendi petitur, locum habere. Cum itaque in primogenito ius succedendi ita radicatum sit, statim apparet, etiam huius posteros ex iure, patri in successione quæsito, præferendos esse primogeniti fratribus, vtut senioribus, cum eadem prærogatiua, quam ordo nascendi patri dedit, ad eius liberos quoque deuolui debeat.

- d) Hæc videtur populi intentio fuisse, qui familie primi acquirentis ius imperandi detulit, extraneosque ita admittere noluit. Ex quo concludo, imperanti, liberis destituto, integrum haud esse, regno dare successorem extraneum per adoptionem, quia, cum non possit imperium alienare, nec etiam permissum erit, per adoptionem imperium in alium deuoluere, cum ita imperium in effectum & per indirectum alienaretur. Non desunt quidem exempla adoptionum huiusmodi, ex quibus tamen ad ius ipsum nullum argumentum duci potest. GALBA Pisonem adoptauit, sed quo iure? videamus. Ait ipse GALBA, olim successionem obtinuisse, iam, pergit, loco libertatis erit, quod eligi capimus. Si ergo eligendus erat imperator a populo, adoptio eo minus valere poterat. Et tamen ait: Finita Iuliorum Claudiorumque domo optimum quemque adoptio inueniet. Nam generari & nasci, a principibus, fortuitum, nec ultra æstimatur: adoptandi iudicium integrum, & si velis eligere, consensu monstratur. Ast ipsemet GALBA iudicauit, consensu populi adoptionem mu-

§. XXIV. Præterea vt, exclusa femina, masculus,

niendam esse, quia penes milites in constituendis imperatoribus magna autoritas erat, placuit: iri in castra, honorificum id militibus fore, quorum fauorem vt largitione & ambitu male acquiri, ita per bonas artes non spernendum. Interim GALBAE conatus effectu caruit, TACIT. lib. I. Histor. Sed præterea noua conclusio inde oritur. Quæritur scilicet, an primi acquirentis descendentes tantum succedant, an vero præterea etiam eius collaterales? Equidem facilis est decisio, si constat, qua ratione primitus delatum fuerit imperium. Si enim primo acquirenti & liberis seu posteris eius delatum sit, hi tantum succedunt, non primi acquirentis collaterales: sed si electo, eiusque genti vel familia delatum sit, maior ratio dubitandi oritur: an etiam collaterales primi acquirentis hac appellatione vocari fuerint? quemadmodum eadem ratio dubitandi occurrit, si, quod plerumque fit, non satis distincte constet, vtrum electi posteris, an genti imperium delatum sit? Recte notat HVBERTVS de iure ciuitatis lib. I. sect. VII. c. 7. §. 19. hereditatem regni a priuata hereditate diuersum quid esse: hinc sedulo cauendum, ne a successione priuata argumenta ducamus. Gestis quidem & familia, sicuti hereditas, appellatio est latissima, sed pro substrata materia merito restringenda, cum constet, quod imperia non ita libere successioni subsint, vt patrimonialia priuatorum. Accedit, quod familiae significatus non semper collaterales comprehendat, sed magis patrem cum liberis, cum inter hos stricte loquendo familia sit, quæ per nuptias constituta & per liberos propagata est. Cum itaque successio ex iure natura non determinetur, sed vnice ex voluntate populi dependeat, credendum merito est, populum vnice ad descendentes ex primo electo respexisse, non eius cognatos.

e) Pro

sculus, e) aliasque ad imperium habilis *f)* succedat. Tales enim qualitates populus in primo

e) Pro masculis hæ rationes militanti, (1.) quod *femina* non æque ad imperium aptæ sint, ac quidem *masculi*, nam plerumque indigent alieno auxilio & directione, quemadmodum multis legibus ex hac ratione cautum & constitutum fuit, ut sine curatoribus nihil agere possint, ne ob imbecillitatem sexus decipiantur. Non continet, ut illæ imperent, quæ alterius auxilio indigent, quo sensu forsitan ARISTOTELES I. Polit. VIII. ait: *mas ad imperandum, femina ad parendum nata est.* Adfunt exempla heroicarum feminarum, sed rariora, a quibus regulæ non struuntur. (2.) Facile ita imperium in extraneos devolui posset, cum per matrimonium in aliam transcant familiam, id quod contra intentionem populi fuisse videtur. (3.) Accedit rursus gentium consensus & praxis plerarumque rerumpublicarum. Et in privatis causis feminas nequidem ad aliquod imperium admittimus, multo minus ad imperium civile, quod gravius est, quod maiori iudicio & sollicitudine administrandum est. Hinc TACITVS de morib. Germ. in f. morem Sitorum refert, & vno a reliquis differre ait, quod *femina* dominetur: in tantum, addit, non modo a libertate, sed etiam a servitute degenerant. Saltem ex his rationibus statit, præsumtam intentionem populi in dubio fuisse, ne femina regimini admoveretur. Hunc in finem masculum elegit, non feminam. Dico in dubio; Si enim satis constat, quod feminas a successione excludere noluerit, omnino admitti debent, quemadmodum in Anglia alibique receptum est. Non enim absolute inhabiles sunt, sed tantum non æque idoneæ, uti quidem masculi, & comparative loquendo masculi sunt aptiores quam feminæ. Ergo ex voluntate populi admitti possunt.

f) Alia est ratio imperiorum: alia patrimonii privati. In hoc

primo electo potissimum desideravit, & consequenter easdem in quolibet successore requirere voluisse videtur.

§. XXV. Interim *impuberes*, licet ob defectum ætatis ad tempus gubernacula reipublicæ suscipere non possint, a successione excludendi non sunt, nec id ipsum ex voluntate præsumpta populi colligi potest, postquam semel in successione consensit, g) & a furioso & mente capto adhuc distingui debeant. Nam hos qui-

hoc succedere possunt mente capti, furiosi, alique inhabiles, qui ad quævis negotia peragenda inidonei sunt. Regna & imperia de sui natura eiusmodi præsidem & successorem requirunt, qui rempublicam administrare, regimen obire, & subditorum actiones dirigere possit, qualem successorem etiam populus tantum admittere voluisse videtur. Vnde necessario excluduntur, qui usu rationis destituti sunt. Defectus corporis hanc inhabilitatem non operatur, cum nihilominus sana mente & prudentia regendi rempublicam instructus esse possit. Exemplis variis id declarat PETRVS GREGORIUS *de republ. lib. VII. c. 6.*

g) Si in genere alicuius familiæ ius succedendi in regnum datum est, impuberes quoque ex voluntate populi comprehenduntur, quia hi quoque de illa familia sunt, & defectus ætatis tantum temporarius est. Et hoc eo magis dicendum est, cum non desint exempla, etiam infantes voluntate populi electos esse ad imperium. SIGEBERTVS Gemblacensis *ad annum 983. de Ottonis III.* adhuc pueri, electione hæc habet: *Principes puerum de manu Henrici extorquentes in regno sublimant.* Similiter WIPPO *in vita Conradi Salici ad annum 1026.* de electione HENRICI III. refert:

Anno

quidem exclusisse probabile est, non illos, utpote qui ad breue tempus tantum inhabiles sunt.

§ XXVI. Hoc posito, necesse quoque est, ut, impubertate durante, seu quamdiu gubernacula suscipere nequeunt, sint in *tutela* b) aliorum, qui interim curam reipublicæ suscipiant.

§. XXVII.

Anno incarnationis Christi 1026. Chunradus Rex, confilio & petitione principum Regni, filium suum, Henricum puerum, regem post se designauit, illumque Brunoni, Augustensis ecclesiæ episcopo, in tutelam commendauit. De HENRICO IV. testatur SIGEBERTVS Gemblacensis ad annum 1054, quod puer quinquennis electus fuerit. GODOFREDVS Colonienſis ad annum 1196. de electione FRIDERICI II. hæc refert: Imperator ab omnibus imperii principibus, summa precum instantia, obtinuit, filium suum, Fridericum nomine, vix triennem in regem eligant. Sic etiam praxis gentium vniformis fere demonstrat, filios impuberes in successiuis imperiis admissos fuisse.

- b) Qui negant, tutelas esse iuris naturæ, illasque mere iuris ciuilis esse asserunt, tutelas regias impuberum negant, nisi legibus fundamentalibus de his cautum sit. Imperator interim ad ius naturæ prouocat, asserens: Impuberes in tutela esse, naturali iuri conueniens est, ut is, qui perfectæ ætatis non est, alterius tutela regatur. Quicquid sit, sicuti successio impuberis ex præsumpta populi voluntate deduci potest, uti ad §. antec. dictum; ita ex eadem præsumptione tutela quoque inferri possunt. Qui antecedens voluit, necesse est, ut etiam consequens velit. Cum enim impuberes defectum ætatis patiantur, ob quem summam potestatem exercere non possunt, necesse est, ut, dum populus eum ad successionem admisit, interim quoque in tutelam eius consenserit. Ceterum quamdiu durare debeat tutela, vel certa lege fundamentali determinandum, vel, hæc ces-

ss 5

lante,

§. XXVII. Hæc *tutela* debetur iis, quibus voluntas populi, in lege fundamentalī exprefsa, eam derulit. Cum enim successionem definire possit, potest quoque determinare, quis impuberi successori tutor esse debeat. Si de *voluntate populi* non constat, i) locum habebit, quod bonum æquumque est, h. e. vt primario patris defuncti voluntas obseruetur, hac

sante, ex maturitate ingenii colligendum; neque enim ius naturæ cerrum tempus definiuit.

- 2) Valde titubant circa hanc materiam, cui tutela deferenda? Si voluntas expressa adiit, res conclamata est. Ast hic plerumque iterum ad coniecturas recurrendum. Illud interim voluisse videtur populus, quod pupillo vtilius, reipublicæ conducibilius, in se vero æquum bonumque est. Hoc intuitu in patris iudicio & electione acquiescisse videtur, vtpote qui optimum consilium pro educatione pupilli & salute reipublicæ suscepisse præsumitur. Vtut itaque testamenta de ipso regno non valeant, eatenus tamen valebunt, vt de iudicio patris circa tutelam inde constet: nam etiam citra testamentum suam voluntatem declarare potest. Accedit, quod patri educatio pupilli principaliter incumbat, ergo æquum est, vt eius electioni stetur, cui illam commiserit. Et licet hæc tutela non sola absoluat pupilli educationem, sed præterea gubernationem reipublicæ annexam habeat, de qua non æque post mortem disponere potest, præsumitur tamen populus, dum de tutela nihil determinauit, & tamen impuberes a successionem non exclusit, totam rem in arbitrium patris, vtpote de salute filii sui valde solliciti, contulisse, cui iudicio tam diu standum, donec contrarium euidenter appareat, quod illustrat Dn. HERTIVS diss. de tutela regia sect. 1. §. 13. Sic vbi Conradus impetrauit, vt filius suus impubes Henricus

hac cessante, tutela ex voluntate populi dependeat, *k*)

§. XXVIII. Haftenus de primo modo, quo vacat imperium. Vacat (II.) per *abdicationem* seu spontaneam *l*) *renunciationem* imperantis, quæ etiam *inuitis subditis m*) fieri potest, siue re-

ricus III. eligeretur, statim cum Brunoni in tutelam commendauit, vt dictum *ad* §. 25.

k) Non defunt, qui illis, quibus aliquando successio debetur, tutelam deferunt, quæ sententia tamen & pupillo & reipublicæ periculosa videtur, cum a proximo successore pericula varia imminere soleant, nec argumentum a tutelis priuatorum hic applicari queat, quæ lege mere ciuili proximioribus deferuntur, tanquam *onus*. §. *vn. I. de legiti. patron. tut.* In tam periculosam autem tutelam nunquam consensisse videtur populus. Cum ergo ab initio nihil de tutela statuit, integrum sibi iudicium reseruauit, & regimen interim, quibus visum est, committere potest. Nec inde præiudicatur proximis agnatis, vtpote qui nondum ius succedendi habent.

h) Quæ per metum extorta est vel a populo vel ab hoste, proprie non est renunciatio, sed *depositio*. vel *debronisatio*, quod exemplo ALPHONSI Regis Portugallie declarat D. FALTHENIVS *diff. de debronis. §. 4.*

m) Equidem dubitari poterat, an in imperiis libera voluntate populi delatis id admittendum sit; cum enim electione vel consensu populi ad imperium euectus, & ita cum populo, vel proceribus, populum representantibus, pactus est, merito quoque consensu populi illud deponendum esse videtur, cuius interest, imperium non temere deponi. Verum vtut supra adstruxerim, imperantem populo obligari, non tamen vltius obligatur, quam quatenus promissit: in ceteris pro libertate sua, qua pollet, agit. Non autem promissit populo, se imperium depo-

regnum libera voluntate delatum, siue bello acquisitum sit.

§. XXIX.

deponere nolle, nec in perpetuum se ad imperandum adtrinxit. Non est minister populi, utpote cui alias negatum est, deponere imperium commissum, sed supremam potestatem in populum habet, virtute cuius etiam eidem renunciat. Sic CASIMIRVS Rex Poloniae anno 1667. imperio libere renunciavit, quod etiam de CAROLO V. constat, uti fatetur FERDINANDVS I. in R. I. de anno 1559. verbis proœmialibus: *Alß weyl and miter und hochlöbl. Gedächtnis Kayser Carl der fünffte, unser negster Vorfahr, Bruder und Herr, aus merkl. grossen, dapfferen und trefft. Ursachen, sonderlich aber, von wegen ihrer Liebden und Kayserl. Mai. obliegenden Alters und immerwehrender Schwachbeit &c. mit Vorwissen itztgedachter des Heil. Reichs Churfürsten (die Administration und Verwaltung des Römischen Reichs) verlassen, resigniret und übergeben, vbi quidem dicitur, quod electorum præsenti hoc factum sit, sed non consensu specifico & præsensito. Quodsi tamen in capitulatione electus promississet, quod nunquam abdicare vellet, aliud dicendum: quale exemplum prælaudatus FALTHENIVS cit. l. adducit de Michaelē Wiznowizio, qui in pactis conuentis diserte promittere debuit: *Regno Poloniae nunquam abdicabimus.* Quod pactum pro inani haud iudicandum. Vtut enim haud consultum sit, inuito imperium obtrudere; non tamen quæstio iam est de regulis prudentiæ, sed iuris. Eodem modo Pontifex libere resignare potest, uti exemplo COELESTINI constat, quam facultatem successor eius BONIFACIVS VIII. in c. i. de renunc. in 6. confirmavit. Cam vero Pontificii vigeant, a Pontifice regna & imperia dependere, hinc mirum non est, quod etiam prætendant, resignationem imperiorum fieri debere in manus Pontificis. Ast cum prius falsum, falsum quoque esse debet posterius.*

v) Aliud

§. XXIX. Vacante hoc modo imperio, populi ius variat, prout imperium vel *electium* vel *successuum* fuit. In illo populus fit *sui iuris*, nec resignatione imperium in alterum transferre potest, nisi ex consensu populi. *n*) In hoc vero statim successioni locus est, in cuius præiudicium nihil renunciare facere potest, *o*) adeoque populus non fit liber.

§. XXX. Abdicatione facta imperans in sortem priuatorum incidit, & ceterorum subditorum sorte fruitur, *p*) nisi aliter pacto in abdicatione prouisum fuerit. *q*)

§. XXXI.

n) Aliud est *abdicare* & *resignare*; aliud *cedere*. Per *resignationem* resignans nude ius suum amittit, per *cessionem* ius suum in alterum transfert. At vero alienationem imperiorum valide fieri non posse, sæpe dictum est. Valebit tamen cessio imperii ex *voluntate populi*, qui consentiendo in cessionem elegisse de nouo videtur. Hac cessante cessio irrita est, ceu apparet exemplo 10. CASIMIRI Regis Poloniae apud RVENDORFIUM *rer. Brandenb. lib. IX. seq.*

o) Inde *renunciatio* patris filio non præiudicat, quo minus post patrem succedere possit. Quodsi post abdicationem demum natus esset, imperio iam ad alium deuoluto, nulla superesset ratio succedendi, cum ex eo natus sit, qui tempore natiuitatis nullum ius amplius habebat.

p) Eo ipso, quo imperium imperans deponit, simul statui *libertatis* renunciat, ceterisque, quibus antea imperauerat, æqualis fit, & consequenter nouo imperanti subiicitur. Perpetuus ille dictator SYLLA, imperio suo satis tremendus, postquam imperium deposuit, *priuatorum* sorte facile contentus fuit, vti plenius refert APPIANVS.

q) Sic notum est *pactum independentiæ*, quam Regina

GERM.

§. XXXI. Vacat porro (III.) imperium per *derelictionem*, quæ est tacita quædam resignatio, modo de animo r) satis constet.

§. XXXII. Tandem (IV.) vacare quoque imperium, & populum sui iuris fieri volunt per *depositionem* seu *dethronisationem*, quam iuri publico vniuersali non aduersari aiunt,

CHRISTINA sibi in abdicatione reservauit, de qua vid. Ill. Dn. THOMAS. ad Huberum de iure ciuit. lib. 1. sect. 9. c. 6. n. 19. lit. p.

r) Non facile præsumitur animus derelinquendi, maxime intuitu earum rerum, quæ summa contentione ab hominibus appetuntur, & tot bellis acquiri solent. Sola *desertio*, quam necessitas exprimit, pro derelictione haberi nequit ob cessantem animum derelinquendi, quale exemplum fuit in IACOBO II. rege Angliæ. Est autem derelictio duplex, *expressa* & *tacita*. Hæc colligitur ex *negligentia* & *intermissione exercitii eius iuris*, quod quis poterat exercere, vel vindicare, quo intuitu *prescriptionem* intergentes fundari in *presumpta derelictione*, ait GROTIUS, & eruditissime contra Gallos, speciatim vero contra PETRUM PUTEANVM, defendit Dn. WERLHOFF *disp. de prescriptione inter gentes liberas*. Hinc non dubitandum, quin populus hoc modo per *tacitam derelictionem* seu *prescriptionem* liber ab imperio alterius fieri possit. Vtut enim alias derelictio non præsumatur, hæc præsumtio tamen est generalis, & ex specialibus circumstantiis eliditur. Quot modis autem talis *derelictio præsumta* contingere possit, explicat CONRING. de finibus imper. lib. II. c. 19. §. 13. Equidem obici posset, quod inter gentes liberas quidem *prescriptioni* locus sit, sed non inter *subditos* & *imperantem*, seu quod subditi libertatem contra imperantem præscribere non possint propter *vinculum subiectionis*. At cogitandum est, in omni derelictione a parte imperantis adesse *remissionem tacitam vinculi subiectionis*, adeoque non tam populus iugum imperii excutit, quam potius imperans populum manumittit, rempublicam derelinquendo.

s) De

aiunt, s) si imperans tyrannus, hostis publicus, aut pactorum publicorum legumque fundamentalium transgressor reperiatur.

§. XXXIII.

s) De hac materia plenius egit Dn. PALTHENIVS *differt. de detronisat.* vbi §. II. distinguit inter regnum *arbitrarium* & *legitimum* seu *limitatum*, & porro concludit, ibi quidem populum absolute ad patientiam obligari, & imperantes deponere non posse, verum in regnis limitatis imperantem a populo postulare non posse, vt pactis stet, si ipse imperans excedat limites sibi praescriptos, & monitis, consiliis precibusque subditorum corrigi nequeat, inesse omni pacto duplex promissum, & reciprocam obligationem, ergo vno pacto non seruante, ab altero idem tuto negligi, iam autem constare, quod omne imperium per pactum constituatur, adeoque pacto ita dissoluto, imperium expirare, populum fieri liberum, imperantem in sortem subditorum coniici. Neque vero requiri iudicium superioris, an pactum sit violatum, agi hic de renunciatione pacti, ad quam nulla requiratur superioritas, non requiri iudicium populi, id quod nec legitimum esse potest, sufficere publicam per iustas querelas accusationem, sufficere illam, quæ in ipsis rerum monumentis latet, facti aut agnitionem aut probationem, &c. AVTOR *rr. du Gouvernement civil cap. vlt.* adhuc liberalior est, quippe qui partes populi utique sequitur. Non tantum enim ex hoc capite, h. e. *violatione pactorum*, sed multis aliis causis deponi principem posse asserit, quæ tales sunt, vt ubique plebem ad rebellionem irritare, populoque ius dare possint, iugum exeutiendi. Denique BARCLAIVS *contra monarchom. lib. III. c. 16.* exactionem tunc demum admittit, si id committat, propter quod ipso iure rex esse desinat, id quod duobus casibus contingere possit, (1.) si regnum disperdat more Neronis & Caligulae, & omnem regnandi curam & animum abiciat; (2.) si rex in alicuius clientelam se conferat, ac regnum, quod liberum a maioribus & populo traditum accepit, alienæ dirioni mancipet. Alii aliter.

c) Fate.

§. XXXIII. Ast quis de eo iudicabit, an talis sit, qui deponi possit? *t)* Ne dicam, vinculum subiectionis omnem ad resistendum copiam subditis subtrahere, *u)* vt adeoque *ius deponendi* imperantes vel tantum fingatur, vel in effectu ita comparatum sit, vt exerceri non possit.

t) Fateretur ipse Dn. PALTHENIVS, quod populus de eo iudicare & cognoscere non possit, an tyrannus? an violator pactorum imperans dicendus sit? vid. §. 14. d. diff. lit. a. Ergo nunquam in *hypothesi* constabit, an hic vel ille pro tali iudicandus sit. Plures aiunt, imperantem esse tyrannum, plures negant, nec hic maiora sufficiunt, vbi non per modum *decisionis*, sed in *tumultu* proceditur. Nunquam desunt rationes, quibus excusari facta regum possunt, & consequenter nunquam *notorie*, id quod supponunt, constare potest de *tyrannide*, de *violatione pactorum* &c. Nec releuat, quod de *publicis querelis*, de *publica accusatione* adfertur: saepe nullum fundamentum habent; saepius vnus factus existere possunt. Si querela principem reum faciunt, quis rex erit innocens?

u) De eo iam actum in c. 3. lib. III. simulque hinc inde dictum, quod ius subditorum aduersus imperantem *imperfectum* sit, h. e. destitutum *efficacia cogendi* imperantem, id quod ex *conditione subditorum* fuit. Omnis depositio fit per *coactionem*, ergo necessario subditi conditionem pristinam deponere, & ad statum primæuum redire debent. Id ipsum autem non aliter fieri potest, quam si imperans *hostilitatem publicam* erga vniuersam reipublicam exerceat, sic enim vt hostis publicus repelli potest. Neque enim ita amplius *imperans*, sed *hostis reipublicæ* dicendus est, nec subditi deponunt imperantem, sed ipse subditos dimittit, & ipso facto vinculum illorum relaxat: hoc facto, illi vt *hosti* resistunt. Ast iterum in *hypothesi* difficulter iudicabitur, an imperans *hostis reip.* factus sit, id quod ab homine sanæ mentis concipi nequit, sed demum a tali, qui *insania* & *dementia* laborat. Ergo quocunque te vertas, omnia, quæ vulgo de *depositione* disputantur, applicari tuto nequeunt.

IN.